

LİSANS SEVİYESİNDE İKTİSAT EĞİTİMİNDE TEMEL SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Süleyman Emre ÖZCAN

Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü

semre.ozcan@dpu.edu.tr

Özer ÖZÇELİK

Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi, İİBF

ozer.ozcelik@dpu.edu.tr

Özet

Amaç: Bu çalışma lisans düzeyinde iktisat eğitimi alan öğrencilerin, iktisat bölümünü tercih etmesi ile başlayan süreçte karşılaştıkları sorunları tespit etmeyi ve çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır.

Yöntem: Bunun için; Dumlupınar Üniversitesinde, iktisat programında eğitim alan rastgele seçilmiş son sınıfa kayıtlı 150 öğrenciye, üç farklı soru grubu yöneltilmiştir. Betimsel soru grubu ile ankete katılan öğrencilerin – ailelerinin gelir düzeyleri ve ailelerinin eğitim durumları saptanmaya çalışılmış, ikinci grup sorular ile öğrencilerin iktisat programına bakışları saptanmaya çalışılmıştır. Üçüncü grup sorular ise derslerin içeriği ve işlenişine ilişkin sorulardır. Çalışmada öncelikle iktisadın bir bilim olarak ortaya çıkışı ve gelişimine kısaca yer verilecek ve bu süreçte iktisat ve eğitiminin karşılaştığı sorunlara değinilecektir.

Bulgu: Anketlerden elde edilen bulgular ışığında, Dumlupınar Üniversitesi İktisat programında eğitim alan iktisat öğrencilerinin genel bir görüntüsü oluşturularak, karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri getirilecektir.

Anahtar Kelimeler: İktisat, İktisat Eğitimi, İktisat Eğitiminde Sorunlar.

Bilgilendirme: Bu makale, Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresi, 11 – 15 Eylül 2017 Tiran – Arnavutluk'ta sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

THE BASIC PROBLEMS AND SOLUTION OF THE PROPOSALS ON UNDERGRADUATE ECONOMICS EDUCATION

Abstract

Objectives: This study aims to determine the problems faced by the students who have economics education at the undergraduate level starting with the process of choosing of the department of economics and to propose solutions.

Methods: For this; three different question groups were directed to 150 students selected at random in the economics department last class in Dumlupınar University. Descriptive questionnaire was used to determine the income levels of the students and their families participating in the survey and the educational status of their families, the students' views on the economics section were tried to be identified with the second group of questions. The third group of questions are questions about the content and functioning of the lessons. In the study, firstly the emergence and development of economics as a science will be briefly mentioned and the problems faced by economics education will be addressed in this process.

Results: Afterwards, in the light of the findings obtained from the applied questionnaires, a general image of the economics students who were educated in Dumlupınar University Economics Program will be presented and solutions will be provided for the problems encountered.

Key Words: Economics, Economics Education, Problems in Economics Education.

Acknowledgement: This article is the full text version of the report presented in the International Turkish World Social Science Research Congress, Tirana - Albania, 11 - 15 September 2017.

Giriş

Sınırlı kaynaklarla sınırsız insan ihtiyaçlarını – ihtiraslarını dengelemeye çalışan iktisat bilimi, bireylerin ve toplumun karar alma biçimlerini inceler. İktisatçılar ise birey ve firmaların karar alma süreçlerinde; ne, nasıl, niçin gibi sorularla kararların etkinliğini sağlamaya çalışmaktadır. Üniversitelerdeki iktisat – ekonomi lisans programları ise öğrencilerine güçlü bir teorik altyapı ve bu yapıya ilişkin analiz imkânı veren ekonometri – istatistik gibi üst yapı inşa etmeyi amaçlamaktadır. Lisans düzeyindeki iktisat programlarında bireylere günlük yaşamdaki iktisadi olaylara – sorunlara derinlemesine yaklaşabilme ve iktisadi sorunların çözümü için analitik araçları kullanabilme yeteneği aşılanması hedeflenmektedir.

Bu çalışmada; iktisadın bir bilim olarak anılmasından yirmi birinci yüzyıla kadar olan süreçte, geçirdiği evrim kısaca incelenecektir. İktisat lisans programlarının ders müfredatlarındaki değişime kısaca değinilerek, bu değişimde matematiğin iktisada olan etkileri irdelenecektir. Son bölümde, iktisat eğitiminde karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulacaktır.

1. Üniversitelerde İktisat Eğitiminin Kısa Geçmişi

Üniversite düzeyinde iktisat eğitimi ilk olarak on sekizinci yüzyıl ortaları İngiltere’inde felsefe, teoloji ve hukuk dersleri içinde görülmektedir. Rönesans ve reform ile başlayan aydınlanma hareketleri sonrasında “politik iktisat” adını alan iktisat; ulus devletlerin üretim ilişkilerini, sermayeyi, emeği, tüketimi, bölüşümü ve ticari ilişkilerini devlet – hükümet – kanun bağları ile açıklamayı amaçlamaktaydı (Uygur ve Erdoğan, 2005:60).

Politik İktisat (Economie Politique) ifadesi ilk olarak 1615 yılında Fransa’da Antoine de Montchrétien’in önemli eseri olan *Traité de l’économie politique*’de yer almıştır ve ilk önemli temsilcileri ise Adam Smith, David Ricardo ve Karl Marx’tır. İlk politik iktisat profesörü ise 1805’te İngiltere’de Doğu Hindistan Kumpanyası Koleji’nde (East India Company College), Thomas Malthus olurken, ilk politik iktisat kürsüsü de 1763’te Viyana Üniversitesi’nde kurulmuştur. ABD’de, ders olarak politik iktisat ilk kez 1784 yılında College of William and Mary’de okutulmuş ve zorunlu ders kitabı olarak Adam Smith’in ünlü kitabı *Ulusların Zenginliği* kullanılmıştır (Groenwegen, 1987:904-906).

19. yüzyılın sonlarında politik iktisat terimi; genellikle çalışmalarını üretim ve tüketim ilişkisi dışında matematiksel ve istatistik kanıtlar temeline dayandırmak isteyenler araştırmacılar tarafından iktisat terimi ile yer değiştirmiştir. 19. yüzyılın ikinci yarısı ile birlikte Fransa’da, Belçika’da ve İtalya’da Ticari Bilimler Okulları (Hautes Etudes Commerciales) açılarak ticaret eğitimi içerisinde iktisat eğitimi verilmeye başlanmıştır. Ancak iktisat eğitiminde öncü, 1890’lı yıllarda İngiltere’de açılan London School of Economics (LSE) olmuştur (Çakır ve Akar, 1998:271-272).

19. yüzyıla gelinceye kadar Osmanlı düşünce hayatında modern iktisadi düşünceler çok fazla yer almamıştır. Klasik Osmanlı Eğitim sisteminde güncel anlamda iktisat politikalarının varlığından da tam anlamıyla söz etmek mümkün değildir. Çünkü Osmanlı, batı iktisat teorileri ve politikalarının büyük ölçüde etki alanının dışında kalmıştır. Devletin somut ekonomik sorunları büyük ölçüde geleneksel yöntemlerle çözülmeye çalışılmıştır. Osmanlı medrese programlarında ağırlıklı olarak fıkıh, siyaset, ahlak, tefsir, hadis ve kelâm gibi daha çok İslam kültürünü yansıtan dersler yer almıştır. Söz konusu derslerde okutulan ilimler klasik Osmanlı iktisat düşüncesini barındırmaktaydı (Şahin, 2012:100).

Tanzimat ile birlikte Avrupa’daki gelişmeleri yakından takip eden Osmanlı Devleti’nde 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren açılan eğitim kurumlarında iktisat derslerinin okutulmaya başlandığı görülebilir. Bu okullardan bazıları Mülkiye Mektebi (1859), Hukuk Mektebi (1880), Yüksek Mühendis Mektebi (1883), Hamidiye Ticaret Mektebi-i Ali (1883)’dir (Çakır ve Akar, 1998:273-276).

İktisat eğitiminin yoğun olarak yapıldığı bir müessese olarak 1916 yılında Darülfünun Edebiyat Fakültesi’ne bağlı olarak İçtimaiyat Enstitüsü kurulmuş, bu kurum 1933 yılında İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü adını almış ve Hukuk Fakültesi’ne bağlanmıştır. 1934 Üniversite Reformu’ndan sonra, Almanya’dan Türkiye’ye gelen eğitimciler iktisat eğitiminin pekişmesine katkı sağlamış ve onların da etkileriyle 1936 yılında İstanbul Üniversitesi’ne bağlı olarak İktisat Fakültesi kurulmuştur. İktisat fakültesi 1937 yılında eğitime başlamış ve böylece Türkiye’de iktisat eğitiminin kurumsallaşması resmen temellendirilmiştir. Günümüzde çok sayıda iktisadi ve idari bilimler fakültesi bünyesinde ve farklı bölümler altında iktisat eğitimi yoğun bir şekilde devam etmektedir (Şimşek ve Cicioğlu, 2006:17-18).

2. İktisat Eğitimi ve Sorunları

Eğitim ve öğretimin temel amacı bir toplumsal kuruluşta, gelişmişlik düzeyine bakılmaksızın, o toplumsal kuruluşun yeniden üretimini, başka bir ifadeyle varlığını sürdürmesini sağlamaktır. Çeşitli bilim dallarında, hem doğa hem de toplum bilimlerinde, bu temel amaç değişmemektedir. Değişen tek şey biçim ve söylem düzeyinde ortaya çıkan farklılıklardır. Doğa bilimlerinde eğitim-öğretim genellikle gözleme dayanmaktadır. Toplum bilimlerinde ise odak noktası insan ve davranışları olduğundan, gözlem ancak tarihsel süreç içinde geriye doğru yapılmaktadır (Ardıç, 2001:26). İktisat biliminin işlevi, üretim biçimine bağlı olarak üretim ilişkilerinin sürdürülmesini ve yeniden üretiminin sağlanmasıdır. Örneğin sosyalist ya da kolektif üretim ilişkilerinin egemen olduğu Sovyetler Birliği'nde verilen iktisat eğitimi, Marksist iktisadi düşünceye dayanmaktadır. Ancak kapitalist sistemin egemen olduğu bir ülkede ise iktisat eğitimi piyasa ekonomisinin kurallarını ve kurumlarını öğretmeye yöneliktir. Nitekim merkezi planlamaya dayalı ekonomilerin S.S.C.B.'nin dağılması ile beraber yerini piyasa ekonomisine bırakması; kültür, davranış, gelenek ve değerlerde esaslı değişimler gerektirmiştir. Yaşanan değişimin bir yönü yüksek eğitim sisteminin ve özellikle iktisat eğitiminin dönüşümü olmuştur (Şimşek ve Cicioğlu, 2006:19).

21. yüzyıla birlikte; toplum bilimciler ve iktisatçılar arasındaki tartışmaların odak noktasını, toplum bilimlerinin doğa bilimlerinden farklılığının ne boyutta olduğu ve iktisat biliminin yerinin belirlenmesi oluşturmaktadır. Söz konusu tartışmaların boyutu, iktisadın bilimselliğine kadar ulaşarak epistemolojik bir boyut kazanmıştır. Özellikle art arda yaşanan küresel ekonomik krizler; iktisat biliminin öngörülerine itibar edilmemesine, genellikle yanılan bir bilim olduğu yönündeki görüşler nedeniyle toplumsal yarar ve işlevinin sorgulanmasına yol açarak, iktisat ve iktisatçıların toplumsal sorunları ne ölçüde ele aldığına ilişkin tartışmaları beraberinde getirmiştir (Durusoy, 2008:3).

İktisat biliminden yol gösterici olmasının yanı sıra politika yapıcı olması da beklenilmektedir. Bu şekildeki beklentiler gerçekleşmesi güç olan beklentilerdir. Her ekonomik kriz sonrasında ekonomistler ve politika yapıcılar bir numaralı hedef haline gelmektedir. Doğa bilimlerinde koşulsuz geçerli olan tek doğru, genelde sosyal bilimlerde ve büyük ölçüde iktisatta, yerini zamana mekâna ve koşullara bağlı değişen doğrulara bırakır. Bu sebepten dolayı iktisat özelinde tüm sosyal bilimler fazla ciddiye alınmamaktadır. Bundan dolayı iktisat; sosyal bilimciler tarafından bilimsellik adına fizik ve matematik yöntemleri ile ilişkilendirilmeye çalışılarak, doğa bilimlerinin kullanıldığı yöntemler ile "ciddileştirilmeye" çalışılmaktadır.

Tüm bilimler, varsayımlara dayalı teoriler geliştirmektedir. Örneğin bir fizik profesörünün öğrencisinden "başlangıç durumuna hassas bağlılık" konusunda bir çalışma yapmasını istediğini düşünelim. Öğrenci tahtaya üzerinde birçok bilardo topu bulunan bir bilardo masası çizer. Öğrencinin başlangıç topu ile fiziğe aykırı şekilde başlangıç topuna benzer bir topu hayal etmesi gerekmektedir. Başlangıç topuna vurulduğunda hayalet topa da vurulacak ve bu iki topun başlangıç durumuna hassas bağlılıkları ölçülecektir. Bu örneği hiçbir fizik öğrencisi bilimsellikten uzak bulmaz ve saçma bir örnek olarak görmez. Ancak sosyal bilimlerde durum böyle değildir. İktisatta öğrenciler iktisat biliminin iki önemli varsayımı olan homo economicus (rasyonel birey) ve ceteris paribus (diğer değişkenler sabitken) varsayımlarına doğrudan itiraz edebilirler. Bunun temel sebebi, iktisadın politik ve ideolojik bir içeriğe sahip olmasıdır. Ancak yukarıdaki örnekte olduğu gibi fizikteki bu deneye ideolojik nedenlerle itiraz etme imkânı yoktur (Uçar, 1999:42-43). Örnekten yola çıkılarak ifade edildiği üzere, ne yazık ki iktisat bilimi matematiğe yönelerek kendisinin ciddiye alınmasını sağlamaya çalışmaktadır.

Marjinalist iktisatçı Leon Walras'ın (1834-1910) Genel Denge Analizi çalışmasında fiyat – miktar uyumu matematiksel olarak belirlenmiş ve sonrasında iktisadi analizlerde matematik kullanılmaya başlamıştır. Alfred Marshall (1842-1924) ile birlikte Neo Klasik İktisat, Ana Akım İktisat anlayışına tepki olarak iktisadi analizlerde matematiksel araçları sıklıkla kullanmaya başlamıştır. Marshall iktisadın temel ilkelerini açıklamak amacı ile modern geometrik gösterimi iktisat literatürüne dâhil etmiştir. Böylece iktisat biliminde de doğa bilimlerinde olduğu gibi kesin yasalar oluşturulmaya başlanmıştır (Bocutoğlu, 2012:182-187).

Neo Klasik iktisat teorisi matematiksel analizleri yoğun bir şekilde kullanarak politika önerilerinde bulunmaya çalışmıştır. İktisatçılar bir fizikçi gibi beklentilere cevap verebilmek için matematiği vazgeçilmez bir araç olarak görmüşlerdir. Kolm'un ifadesiyle "Her şeye rağmen iktisat matematik sayesinde büyük bir aşama kaydetmiştir" (Sarfati, 2001:6-7). Neo Klasik iktisadın önemli temsilcilerinden Samuelson, matematiğin bir dil olduğunu, hatta daha da ileri giderek matematiğin bir yazma biçimi olduğunu ifade etmiş ve eleştirilerin hedefi haline gelmiştir. Ancak bu konudaki en önemli eleştiri 1988 yılındaki Amerikan İktisatçılar Birliği'nin (American Economic Association) eleştirisidir. Amerikan İktisatçılar Birliğine göre iktisat öğrencileri teknik beceriye sahiptir, fakat var olan ekonominin konularından habersiz "aptal bilginler" olarak yetişmektedirler (Doğruel, 2001:231).

Buradan hareketle şöyle bir soru sormak mümkündür: “İktisat sosyal bir bilim mi yoksa fizik ve kimya gibi evrensel geçerlilikleri olan bir bilim midir?”. İktisat bilim olarak doğa bilimlerine benzemeye çalışarak yoğun matematik kullanarak ilerleme sağlamıştır, ancak bir sosyal bilim olarak toplum bilimlerinden uzaklaşmaya başlamıştır. Matematik; bir kesinlik sağlamakta, ancak iktisadın temel öngörülleri olan politik ve ideolojik yaklaşımlarda bulunmaya engel olmaktadır. Neo Klasik iktisat, analizlerini aşırı matematiksel yöntemler kullanarak yaptıkça realiteden kopmaya başlamıştır. Keynes “gereğinden fazla matematik spekülatiftir” diyerek, iktisatçıların matematiksel sembollerin ihtişamına kapılarak dünyanın karmaşık yapısını gözden kaçırabildiklerini belirtmektedir (Sarfati, 2001:7).

İktisat eğitimindeki sorunlar sadece matematiğin aşırı kullanımı ile sınırlı değildir. Neo Klasik iktisadın hâkim öğreti olması ve Neo Klasik teorilerin kapitalist sistemin gerçeklerini veri olarak kabul etmesi, iktisadın görev alanını mevcut sosyo-ekonomik yapı ile sınırlandırmaktadır. İktisat eğitiminde egemen olan Neo Klasik öğretinin gerçek dünyadan uzaklığına alternatif olarak heterodoks öğretinin de var olduğu derslerde paylaşılmalıdır (Ruben, 2005:126-127).

2000’li yıllarda; Neo Klasik iktisat okuluna tepki olarak, Fransa’nın saygın okullarından Ecole Normale Supérieure öğrencilerinin yayınladığı bir bildirge ile Post Otistik iktisat hareketi ortaya çıkmıştır. Yayımlanan bildiri genelde öğrencilerin iktisat disiplini ve eğitimi üzerine şikâyetlerini ve önerilerini konu edinmiştir. Bildiride, Neo Klasik iktisadın ve buna bağlı matematiksel modellerin öğretilmesine ilişkin tepki ortaya konulmuştur. Bununla birlikte; Neo Klasik öğreti ile üniversitelerin, hâkim güç olan sermayenin hâkimiyetine alınmakta olduğunu ve öğrencileri otistik insan olarak yetiştirmek amacıyla planlandığı belirtilmektedir. Post Otistik İktisat kuramının karşı çıktığı temel sorunlar şu şekilde sıralanabilir (Altunöz, 2014:15-17):

- Oluşturulan kurgusal dünyanın gerçeklere inememesi ve değişimleri açıklamada yetersiz kalması,
- Krizleri veya ekonomik ilişkilerin nedenlerini açıklamada çelişkiler ve tutarsızlıklar barındırması,
- Matematiğin iktisadı açıklamada artık araç değil amaç haline gelmesi ve ekonomide ölçülemeyecek birçok kavramın matematik kullanımıyla ölçülmesi girişimi,
- Devamlı olarak faydasını maksimize etmeye çalışan (homo economicus) bireyin gerçekçi olmayışı.
- Kolaycı bir yöntem olan Ceteris paribus varsayımı,
- Para konusuna Neo Klasik iktisatta yalnızca yüzeysel olarak değinilmektedir. Oysa ki para ekonomide olmazsa olmaz bir etkidir.
- Neo-klasik öğreti sürekli olarak fiyat ve piyasaların denge noktasına doğru eğilimleri konusuna odaklanır. Bununla birlikte tümü ölçülebilir mal ve hizmet miktarına dayanan; teknik anlamda limitsiz banka kredisi arzı, sınır ötesi serbest sermaye akışları ve paranın değerini koruma konularında matematiksel modeller geliştirme çabası içindedirler.

Bir diğer sorun; iktisat programlarında yürütülen derslerde, geleneksel iktisat teorilerinin anlatılmasıdır. Mevcut koşullar nedeniyle güncel teori ve analiz yöntemlerine yer verilememektedir. Diğer yandan geleneksel teoriler de anlatılırken ülke koşullarına uyarlanmadan ve mukayese yapılmasına izin verilmeksizin, sadece soyut düşünce olarak aktarılmaktadır. Yirminci yüzyılın ortalarında, iktisatçıların derslerde anlattığı konular arasında makul bir ilişki gözlemlenebilirken, günümüzde bu durum ortadan kalkmıştır. Bunun temel sebebi olarak iktisat bilimi ile ders kitaplarının farklı bir şekilde gelişmesi gösterilebilir (İzdeş, 2001: 40).

İktisat eğitimindeki bir diğer sorun, iktisat ders kitaplarının Amerikan kökenli ders kitapları örnek alınarak yazılmış olmasıdır. İngilizceye dayalı eğitim yerli ders kitabı yazma gereğini de ortadan kaldırmış, ABD kaynaklı ders kitapları ana bilgilenme kaynağı olmuş, tek kutuplu dünyanın tek boyutlu bilim anlayışı da her yere yayılmıştır. Kısaca, iktisadın bilimsel hale geldiği varsayılan süreçte tek kutuplu dünyaya refakat eden bilimsel iktisat, serbest piyasa ekonomisini tanrılaştırmış, rekabet de bu tanrının peygamberi olmuştur. Bu yeni din, sadece zenginlere hizmet eder olmuştur. İnsanı; onun kurumlarını, gelişmişlik düzeyini dışlayıp, “işte tek yolu budur” şeklinde yapılan dayatma, başlı başına bir etik sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (Çütcü, 2014:114).

3. İktisat Eğitimindeki Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

İktisat eğitiminde karşılaşılan ve yukarıda sözü edilen sorunlara yönelik çözüm önerileri bir süredir tartışılmaktadır. İktisat öğretimine hâkim öğreti olan Neo Klasik iktisadın realiteden uzak olması alternatif iktisat öğretiminin önemini ortaya koymaktadır. İktisat ders programlarında ana akım iktisada tepki olarak ortaya çıkan “heteredoks” öğretinin de yerleştirilmesi önem arz etmektedir. Evrimci iktisat, deneysel iktisat,

davranışsal iktisat, nöroiktisat, Marksist iktisat gibi dersler de lisans düzeyindeki programlarda yer alabilmelidir.

İktisat ders kitapları, Türkiye'nin konjonktürüne uygun bir şekilde güncellenmelidir. Öğrenciler Türkiye ekonomisindeki gelişmeleri iktisattaki varsayımlarla ilişkilendirebilmelidir. İktisat biliminin giderek matematiği ayrı bir dil gibi tüm iktisadi analizlerde kullanması bir zorunluluk olmaktan çıkarılmalıdır. Ancak, lisans döneminde matematik konularına hâkim olunmalıdır. Fakat iktisat biliminin sosyalliği ve diğer toplum bilimleri ile ilişkisi düşünüldüğünde, matematikleşen iktisadın diğer bilimleri besleyemediği ve güncel sorunlardan gittikçe uzaklaştığı, daha anlaşılabilir hale geldiği de unutulmamalıdır. Dolayısıyla iktisat biliminin soyut kavramlardan uzaklaşarak, matematiksel analizleri ise gerektiği ölçüde kullanarak geliştirilmesi gerekmektedir.

Sayısal dersler, öğrencilere analitik ve soyut düşünme becerisi kazandıracığı için iktisat öğretimine olumlu katkıda bulunmaktadır. Bilişim teknolojisinin ve verilerin kullanımı ile yapılacak uygulamalı iktisat çalışmaları, teoriden ve sosyal yaşamdan uzaklaşmadan yapılarak daha gerçekçi olmalıdır. Bu bağlamda küreselleşmenin ortaya çıkardığı sorunların çözümüne dönük alternatif bakış açıları geliştirilmelidir.

İktisadın sosyoloji, felsefe, psikoloji ve iletişim gibi alanlarla daha fazla ilişki içinde olması sağlanmalıdır. Genel iktisat öğretiminin içinde iktisadın farklı alanlarına da (bölgesel iktisat, finansal iktisat, sağlık ekonomisi, enerji ekonomisi, eğitim ekonomisi, tarım ekonomisi vb. gibi) yer verilmeli, hatta bu farklı alanları içeren bölümlerin kurulması özendirilmeli ve desteklenmelidir.

Ders programları güncel gelişmelere uygun olarak belirli aralıklarla yenilenmelidir. Bu doğrultudaki çalışmaların sonucunda ortaya çıkan bölüm kararlarının kabulü üniversite yönetimlerince öncelikle dikkate alınmalıdır. Öğrencinin sınıf dışı bilgiye ulaşımı desteklenmeli ve proje çalışmaları ders içerikleri ile bütünleştirilmelidir.

İngilizce bilmek günümüz dünyasında olmazsa olmaz şartlardan biri haline gelmiştir. İngilizce bilmeden, iktisat yazınının takip edilmesi imkânsız hale gelmiştir. Bu yüzden yabancı dil sorunu mutlaka lisans düzeyinde çözümlenmelidir.

Sınıf ortamında teknolojik gelişmelerden azami şekilde faydalanılması gerekmektedir. Ekip çalışması, çevrimiçi tartışma platformları, web siteleri gibi ekipmanlar kullanılarak dersler daha eğlenceli hale getirilmelidir.

4. Veri ve Analiz

Çalışmada, Dumlupınar Üniversitesi İ.İ.B.F. İktisat Bölümünde (normal ve ikinci öğretim) 2014 – 2015 öğretim dönemi bahar yarıyılında kayıtlı olan dördüncü sınıf öğrencilerine yönelik bir anket uygulanmıştır. Anket çalışmasında dördüncü sınıf öğrencilerinin tercih edilmesinin sebebi, almış oldukları iktisat eğitimi ve öğretimi gereği, alanları ile ilgili yeterli tecrübe ve bilgi birikimine sahip oldukları düşüncesidir. Bu amaçla rastgele seçilmiş toplam 150 öğrenciye (150 öğrencinin 80'i kız [%53,3] ve 70'i ise [%46,7] erkektir) ekteki anket soruları yöneltilmiştir. Anket sonuçları SPSS 13 paket programı ile incelenmiştir.

Anket, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, betimsel soruların yer aldığı kişisel ve ailevi bilgileri içeren sorulardır. Bu sorular öğrencinin cinsiyeti, öğrenci ve ailesinin gelir durumu, aile reisinin mezuniyeti ve anket uygulanan öğrencinin ne tür bir liseden mezun olduğudur.

İkinci bölümde, öğrencilerin iktisat bölümüne bakışlarını ortaya koyabilmek amaçlı on dört soruya cevap vermeleri istenmiştir. Üçüncü bölümde ise iktisat derslerinin içeriği ve işlenişine ilişkin on sekiz soru sorularak öğrencilerin dersler ve derslerin işlenişine ilişkin fikirleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

5. Değerlendirme

Anketteki ikinci betimsel soru öğrencilerin 0 – 1000 TL ile 5000 TL arasındaki burs dâhil aylık gelir durumunun dağılımını incelemek amacıyla sorulmuştur. Buna göre 39 öğrencinin (%26) aylık geliri 0 - 500 TL arasındadır. 91 öğrencinin (%60,7) aylık geliri 501 – 1000 TL arasındadır. 18 öğrencinin geliri 1001 – 1500 TL arasındadır. 1501 – 2000 TL aralığında geliri olan öğrenci bulunmamaktadır. 2001 TL ve üzeri geliri olan 2 öğrenci (%1,3) olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre (Tablo 1'den izlenebilir) öğrencilerin yarıdan fazlasının, burs gelirleri dâhil aylık gelirinin 501 – 1000 TL arasında olduğu görülmektedir. Buna göre öğrencilerin %86,7'sinin (130 kişi) gelirleri 0 – 1000 TL arasındadır. Bu durum öğrencilerin büyük bir kısmının maddi imkânlar açısından benzer koşullarda yaşadığını göstermektedir.

Tablo 1: Gelir Dağılımına Göre Öğrencilerin Dağılımı (%)

Gelir Aralığı (TL)	Kişi	%
0 - 500	39	26
501 - 1000	91	60,7
1001 - 1500	18	12
1501 - 2000	0	0
2001 - Yukarısı	2	1,3

Anketteki üçüncü betimsel soru, öğrencinin ailesinin gelir durumunun incelenmesine yöneliktir. Ailesi 0 -1000 TL arasında gelire sahip olan öğrenciler %8,7'lik pay ile 13 kişidir. 1001 – 2000 TL gelir dilimine giren 70 kişi ise %46,7'lik paya sahiptir. 2001 – 3000 TL arasında gelir elde eden aile sayısı 23'tür ve bu da toplamın %15,3'üne denk gelmektedir. Son olarak, 5000 TL ve üzerinde gelir elde eden 5 ailenin %3,3'lük bir paya sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre (Tablo 2'den izlenebilir) ailelerin gelir durumu 1001 – 2000 TL arasında yoğunlaşmaktadır.

Tablo 2: Öğrencilerin Aile Gelir Durumuna Göre Dağılımı (%)

Gelir Aralığı (TL)	Kişi	%
0 - 1000	13	8,7
1001 - 2000	70	46,7
2001 - 3000	39	26
3001 - 5000	23	15,3
5001 - Yukarısı	5	3,3

Elde edilen bulgular, 2015 Şubat ayı Türk – İş'in 1308 TL açlık ve 4259 TL yoksulluk sınırı verileri ile kıyaslandığında, öğrenci ailelerinin %96,7'sinin gelir düzeylerinin yoksulluk sınırı altında olduğu ortaya çıkmaktadır. Anketteki ikinci betimsel sorudan da teyit edilebileceği üzere öğrencilerin ve ailelerinin gelir durumları ankete verilen cevapların doğru olduğunu göstermekle beraber yaşam koşullarının orta alt düzeyde olduğuna işaret etmektedir.

Anketteki dördüncü betimsel soruda öğrencilerin aile reislerinin mezuniyet durumu belirlenmeye çalışılmaktadır. Öğrencilerin aile reislerinin %36,7'sinin (55 kişi) ilkökul mezunu, %21,3'ünün (32 kişi) ortaokul mezunu, %31,3'ünün (47 kişi) lise mezunu olduğu görülmektedir. Üniversite mezunu aile reislerinin oranı %10 (15 kişi)'dir. Yüksek lisans ve üstü eğitim alan aile reisi oranı %0,7 olup bu da 1 kişiye tekabül etmektedir. Sonuçlar incelendiğinde, (Tablo 3'ten izlenebilir) aile reislerinin %58'inin eğitim düzeylerinin düşük olduğu (ilk ve orta öğretim) göze çarpmaktadır. Bu da bize gelir durumlarının düşük olmasının eğitim seviyeleri ile ilişkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 3: Öğrencilerin Aile Reislerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı (%)

Mezuniyet	Kişi	%
İlkokul	55	36,7
Ortaokul	32	21,3
Lise	47	31,3
Üniversite	15	10
Lisansüstü	1	0,7

Anketteki betimsel soruların beşincisi ile öğrencilerin yükseköğretim geçiş öncesindeki eğitim seviyelerine ilişkin sonuçlara ulaşılmaya çalışılmış ve bu yüzden mezun olunan eğitim kurumları sorulmuştur (Tablo 4'ten izlenebilir). Öğrencilerin %68'i gibi büyük bir kısmının (102 kişi) düz lise mezunu olduğu görülmektedir. %24'ü (36 kişi) Anadolu Lisesi, %4'ünün (6 kişi) Ticaret Lisesi, %0,7'sinin ise Fen Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesi (biri kişi) mezunudur. %2,7'lik dilimi oluşturan 4 kişinin ise Açık Öğretim Lisesi, Kolej gibi diğer liselerden mezun olduğu görülmektedir. Üçüncü betimsel sorudan elde edilen gelir durumuna ilişkin bilgilere paralel bir şekilde, öğrencilerin %68'inin düz lise mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Öğrencilerin Mezun Oldukları Liselere Göre Dağılımı (%)

Mezuniyet	Kişi	%
Düz Lise	102	68
Anadolu Lisesi	36	24
Fen Lisesi	1	0,7
Ticaret Lisesi	6	4
Endüstri Meslek Lisesi	1	0,7
Diğer	4	2,7

Çalışmanın ikinci bölümü, öğrencilerin iktisat bölümüne ilişkin bakışlarını incelemeye yöneliktir. Öğrencilerin iktisat bölümüne ilişkin düşüncelerini ölçmek amacıyla, 14 soru sorulmuştur. İlk soru, öğrencilerin YGS'ye (Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı) kaçınıcı girişlerinde iktisat bölümüne yerleştiklerini tespit etmek amaçlıdır. Bu sorunun sorulma amacı, öğrencilerin niteliğini belirlemektir. Diğer 13 soru ise öğrencilerin iktisat bölümü ve iktisat dersleri ile ilgili düşüncelerine ilişkin sorulardır.

Tablo 5: İktisat Bölümüne Yerleşim ve Tercih Sırasına Göre Dağılım

1. YGS'ye kaçınıcı girişinizde iktisat bölümüne yerleştiniz.					
	Kız	%	Erkek	%	Toplam
1	34	%42,5	20	%28,6	54
2	37	%46,3	38	%54,3	75
3	5	%6,3	10	%14,3	15
4+	4	%5	2	%2,9	6

Tablo 5'te görüldüğü üzere YGS sınavında iktisat bölümüne ilk tercihinde yerleşenlerin %42,5'i kız (34 kişi), %28,6'sı (20 kişi) ise erkektir. Ancak, ikinci tercih olarak iktisat bölümüne yerleşenlere bakıldığında, %54,3 (75 kişi) ile erkeklerin oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ailelerin gelir durumları açısından incelendiğinde 0 - 1000 TL arasında gelire sahip olan ailelerin çocuklarının %61,5'inin birinci tercihinde yerleştikleri görülmektedir. Ailesinin geliri 1001 - 2000 TL olan öğrencilerin ise ilk tercihlerinde iktisat bölümüne girme oranı %45,7'dir. Ailesinin geliri 2001 - 3000 TL olan öğrencilerin ise ilk tercihlerinde iktisat bölümüne girme oranları %18,1'e düşmektedir. Gelir 3001 - 5000'e çıktığında ise ikinci ve üçüncü tercihte iktisat bölümüne girme oranı yükselmektedir. Bu durum bize ailelerinin gelir düzeyi düşük olan öğrencilerin genellikle ilk tercihlerinde iktisat bölümüne yerleştiklerini göstermektedir. Düşük gelirli ailelerin çocuklarının kazanacakları bir bölüm tercih etmelerinden dolayı ilk tercihlerinde bir lisans programına yerleştikleri görülmektedir. Dumlupınar Üniversitesi İktisat Bölümünü tercih eden öğrencilerin ailelerinin gelir durumları incelendiğinde, büyük bir bölümünün 0 - 2000 TL arasında yığılması, gelir düzeyinin düşük ailelerin çocuklarının iktisat bölümünü ilk iki tercih içerisinde seçtiği argümanını kuvvetlendirmektedir.

Tablo 6: Anketin 2 - 14 Arası Cevaplarına İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılım

Sorular	Evet			Kısmen			Hayır		
	Kız	Erkek	Top	Kız	Erkek	Top	Kız	Erkek	Top
2. YGS tercihi yaparken iktisat bölümü hakkında bilginiz var mıydı?	23 %28,8	12 %17,1	35	41 %51,3	39 %55,7	80	16 %20	19 %27,1	35
3. Zorunlu iktisat derslerinizi alırken içeriği hakkında önceden bilgi sahibi miydiniz?	13 %16,3	9 %12,9	22	39 %48,8	33 %47,1	72	28 %35	28 %40	56
4. Seçmeli iktisat derslerini alırken içeriği hakkında önceden bilgi sahibi miydiniz?	13 %16,3	15 %21,4	28	38 %47,5	28 %40	66	29 %36,3	27 %38,6	56
5. Seçmeli derslerinizi seçerken gelecek planlamınıza yönelik olarak mı seçmektesiniz? (Örnek KPSS, mali müşavirlik vs hazırlık amaçlı)	22 %27,5	18 %25,7	40	33 %41,3	25 %35,7	58	25 %31,3	27 %38,6	52
6. Seçmeli derslerinizi seçerken öncelikli kriteriniz dersin öğretim üyesi midir?	45 %56,3	37 %52,9	82	26 %32,5	26 %37,1	52	9 %11,3	7 %10	16
7. Aldığınız iktisat derslerinden teorik olarak yeterli bilgi alabildiğinizi düşünüyor musunuz?	18 %22,5	20 %28,6	38	47 %58,8	37 %52,9	84	15 %18,8	13 %18,6	28
8. Aldığınız iktisat derslerinden güncel hayata ilişkin olarak yeterli bilgi alabildiğinizi düşünüyor musunuz?	18 %22,5	19 %27,1	37	48 %60	32 %45,7	80	14 %17,5	19 %27,1	33
9. İktisat derslerinden öğrendiklerinizin diğer derslere katkı yaptığını düşünüyor musunuz?	41 %51,3	24 %34,3	65	30 %37,5	41 %58,6	71	9 %11,3	5 %7,1	14
10. İktisat derslerinizin güncel hayatınıza ve ekonomiye bakışınıza katkı yaptığını düşünüyor musunuz?	49 %61,3	44 %62,9	93	26 %32,5	22 %31,4	48	5 %6,3	4 %5,7	9

11. Bölüm dışındaki derslerinizin iktisat derslerine katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?	14 %17,5	17 %24,3	31	44 %55	30 %42,9	74	22 %27,5	23 %32,9	45
12. İktisat derslerinde edinmiş olduğunuz bilgiler, ülke ekonomisinin geleceğine ilişkin beklentinizi değiştirdi mi?	37 %46,3	41 %58,6	78	35 %43,8	21 %30	56	8 %10	8 %11,4	16
13. İktisat dersleri ülkenin sorunlarına ilişkin bakış açılarınızı değiştirdi mi?	45 %56,3	47 %67,1	92	28 %35	17 %24,3	45	7 %8,8	6 %8,6	13
14. Gazete ve dergilerin ekonomi sayfalarını takip ediyor musunuz?	30 %32,5	33 %47,1	63	43 %53,8	33 %47,1	76	7 %8,8	4 %5,7	11

Tablo 6'daki ikinci soruda öğrencilerin YGS tercihleri sırasında iktisat bölümü hakkında bilgisinin olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Anket sonuçlarına göre öğrencilerin yarısından fazlasının iktisat bölümü hakkında bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Ancak 35 öğrenci (%23,3), bölüm hakkında hiçbir bilgisinin olmaması, bilinçsiz tercih yapıldığının bir göstergesidir.

3. ve 4. sorularda öğrencilerin zorunlu ve seçmeli iktisat dersleri içeriği hakkında önceden bilgi sahibi olup olmadığı araştırılmaktadır. Verilen cevaplara göre öğrencilerin %37,3'ü derslerin içeriği hakkında hiçbir bilgi sahibi değildir. Bu sonuç, seçmeli ya da zorunlu iktisat dersi almadan önce öğrencilerin bu derse olan ilgisini ve içeriğine yönelik çok fazla hazırlığın yapılmadığını göstermektedir. Anketteki diğer sorularda da görüleceği üzere iktisat bölümündeki öğrencilerin dersin önemi ve ön hazırlığı olmaksızın ders seçmeleri, beklenen verimliliği düşürmektedir.

5. soru öğrencilerin seçmeli derslerini seçerken ileride girecekleri sınavlara hazırlık amaçlı olarak planlama yapıp yapmadıklarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Öğrencilerin yaklaşık %70'inin, Ticaret Hukuku, Anayasa Hukuku gibi dersleri seçerken gelecek planlamasına yönelik ders seçimi yaptığı görülmektedir.

6. soru öğrencilerin seçmeli derslerini seçerken öncelikli kriterlerinden birinin dersi veren öğretim üyesi olup olmadığını anlamaya yöneliktir. Ders seçimi yaparken en önemli kriterin öğretim üyesi olduğunu düşünen öğrenciler %72 oranındadır.

7. ve 8. sorularda öğrencilerin almış oldukları iktisat derslerinin teorik olarak ve güncel hayata ilişkin yeterli bilgi verip vermediği sorulmuştur. Her iki soruya da öğrencilerin %70'i olumlu cevap vermiştir. Verilen cevaplara göre iktisat dersleri öğrencilerin sosyal yaşamına olumlu yönde etki etmektedir.

9. soruda iktisat derslerinin, diğer derslere katkı yapıp yapmadığı sorulmaktadır. Öğrencilerin %90'ı bu soruya iktisat derslerinin diğer derslerine olumlu katkısı olduğu yönünde cevap vermiştir. Bu sonuç, disiplinler arası tüm derslerde önemli bir ders olan iktisat dersinin, diğer alan derslerine fayda sağladığını göstermektedir.

10. soruda, iktisat derslerinin öğrencilerin gözünde güncel hayata katkısının olup olmadığı araştırılmaktadır. Verilen cevapların %95'i olumlu bir katkı sunduğu yönündedir.

11. soru, iktisat bölümündeki bölüm dışı derslerin, iktisat ana derslerine katkısı olup olmadığına ilişkindir. Buna göre öğrencilerin sadece %35'i katkısı olmadığını düşünmektedir.

12. ve 13. soruda iktisat derslerinde edinilen bilgilerin, ülkenin güncel sorunlarına ve geleceğine ilişkin beklentileri değiştirip değiştirmediğine cevap aramaktadır. Buna göre, öğrencilerin yaklaşık %90'ı, edindikleri bilgiler ile birlikte güncel sorunlara ve geleceğe ilişkin beklentilerinin değiştiğini ifade etmiştir. Sosyal bir bilim olan iktisat, verilen teorik derslerle ülkenin güncel sorunlarına ilişkin öğrencilerin duyarlılığını artırmaktadır. Derslerde teorik olarak öğretilen birçok olgu, pratiğe dökülerek rakamlarla analiz edilip, sonuçları tahmin edilmektedir. Böylece, yöneticilerin almış olduğu ekonomik kararlar öğrenciler tarafından doğru yorumlanabilmekte ve toplumsal duyarlılığı artırabilmektedir.

14. soru öğrencilerin iktisadi yazını takip edip etmediklerini anlayabilmek amacıyla, gazete ve dergilerin ekonomi sayfalarını takip edip etmediklerini belirlemeye yöneliktir. Buna göre ankete katılan öğrencilerin %92,6'sı gazete ve dergilerin ekonomi sayfalarını takip etmektedir. Öğrencilerin %7,4'ünün gazete ve dergilerin ekonomi sayfalarını takip etmemeleri okudukları bölümü benimsemediklerini göstermektedir.

Tablodan da görüleceği üzere öğrencilerin iktisat bölümü hakkındaki görüşleri genellikle olumludur.

Anketin üçüncü bölümünde, iktisat derslerine ilişkin bir yöntem tartışması yapılmaktadır. Buna göre iktisat derslerinin içeriğine ve işlenişine ilişkin 18 soru ve cevapların frekans dağılımı aşağıda Tablo 7'de listelenmektedir.

Tablo 7'den görüleceği üzere öğrencilerin %90'ı iktisadın bir sosyal bilim olduğu konusunda hemfikiridir. Ancak iktisadın bir sosyal bilim olmasına rağmen, kantitatif iktisat yöntemlerinin de öğrenilmesi gerektiğini düşünen öğrenci oranı ise %84,7'dir. Öğrenciler matematik, ekonometri ve istatistik gibi derslerin de

öğrenilmesi gerektiği konusunda duyarlıdır. Ancak, iktisat eğitiminin matematik ve ekonometri ağırlıklı olması konusundaki soruya verilen cevaplara bakıldığında, hayır cevabını verenlerin oranının %34,7 olduğu görülmektedir. Matematik ve ekonometri ağırlıklı iktisat eğitimi isteyen öğrenci oranının %38,7 olması, öğrencilerin sadece teorik anlamda iktisat bilgisine değil, uygulamaya dayalı iktisat eğitimi de almayı istediklerini göstermektedir. Bu sonuçlar da bize 2000 yılında Fransa'daki iktisat öğrencilerinin öncülük ettiği, iktisadi gerçekliğin sadece neoklasik çerçeveden incelenmesinin eleştirildiği Post Otistik iktisada yönelik eğilimlerin çok da güçlü olmadığını göstermektedir. Ancak öğrencilerin matematiğin kontrolsüz kullanımına karşı olduklarını da iktisadın bir sosyal yönüne yaptıkları vurguya dayanarak ifade etmek mümkündür.

Tablo 7: 3. Bölüm Cevaplarına İlişkin Frekans Dağılımı

Sorular	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran(%)
1. İktisat eğitimi sosyal bir bilimdir ve insanı incelemektedir	120	80	15	10	15	10
2. İktisat bir sosyal bilim olmasına rağmen, matematik – ekonometri – istatistik dersleri de öğrenilmelidir.	127	84,7	11	7,3	12	8
3. İktisat eğitimi matematik ve ekonometri ağırlıklı olmalıdır.	58	38,7	40	26,7	52	34,7
4. İktisat teorisinin varsayımları olan rasyonelite, denge, optimizasyon vs. gibi gerçek dünyada iktisadi sorunları açıklamakta başarılıdır.	79	52,7	52	34,7	19	12,7
5. İktisat teorisinin kullandığı varsayımlar iktisadın diğer sosyal bilimler (tarih, sosyoloji, psikoloji, antropoloji) ile etkileşimini artırmaktadır.	86	57,3	47	31,3	17	11,3
6. Almış olduğunuz kapitalist iktisat eğitimi (yerleşik iktisat eğitimi), gerçek dünyanın ve sorunlarının yorumlanmasında yeterlidir.	35	23,3	70	46,7	45	30
7. Alternatif iktisat eğitimi (Marksist iktisat, Post Keynesyen iktisat gibi), eğitim sisteminde yer alması gerekmektedir.	100	66,7	37	24,7	13	8,7
8. Okulumuzda verilen iktisat dersleri yeterli seviyededir.	30	20	63	42	57	38
9. İktisat derslerinde edindiğim bilgiler ile ekonomik refah düzeyimi artırabiliyorum (borsa, döviz, altın yatırımları)	44	29,3	41	27,3	65	43,3
10. İktisat bölümü öğretim üyelerinin ders işleme performansı başarılıdır.	59	39,3	70	46,7	21	14
11. İktisat bölümü öğretim üyelerinin derste öğrenciye yaklaşımları pozitifdir.	72	48	57	38	21	14
12. İktisat bölümü öğretim üyelerinin ders dışında öğrenciye yaklaşımı pozitifdir.	61	40,7	61	40,7	28	18,7
13. Derslerde öğretim üyelerinin kullandığı görsel yöntemler etkilidir. (slayt, tahta, v.b)	61	40,7	62	41,3	27	18
14. İktisat eğitiminde yazılı olarak ödev hazırlanması eğitime katkı yapmaktadır.	67	44,7	45	30	38	25,3
15. İktisat eğitiminde sunum ödevi hazırlanması eğitime katkı yapmaktadır.	78	52	39	26	33	22
16. Kütüphanenin süreli yayınlar bölümünden dönem içerisinde sıklıkla yararlanıyorum.	47	31,3	41	27,3	62	41,3

4. soru, iktisat teorisinin matematiksel varsayımları olan rasyonelite, denge, optimizasyon ve oyun teorisi gibi reel dünyada iktisadi sorunları çözmede ne derecede başarılı olduğunu tespit etmeye yöneliktir. Buna göre öğrencilerin %52,7'si, iktisat teorisinin kullandığı varsayımların gerçek dünyayı anlatmada başarılı olduğunu düşünmektedir. Bu sonuç bize mevcut realite ile iktisadi kuram arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak rasyonelite, denge, oyun teorisi gibi kuramlar iktisadın optimal bir şekilde nicelleştirilebileceğini göstermektedir. Beşinci soru da iktisat teorisinin kullandığı varsayımların diğer sosyal bilimler ile disiplinler arası bir etkileşim içerisinde olup olmadığına ilişkindir. Öğrencilerin %57,3'ünün bir etkileşim olduğuna inanmaları, kantitatif iktisadi teorilerin uygulama sonuçlarının diğer bilim dalları üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu göstermektedir.

6. soruda, öğrencilerin yerleşik iktisat eğitimi olan kapitalist iktisat eğitiminin, gerçek dünyanın sorunlarının yorumlanmasında yeterli olup olmadığına ilişkin görüşleri sorulmaktadır. Öğrencilerin %46,7'si, bu konuda kararsız kalmış ve %30'luk kısmı da kapitalist iktisat eğitiminin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Siyasal bakımdan ABD güdümlü dünyanın, iktisat eğitiminde kapitalist iktisat öğretisini hâkim bir öğretimiş gibi dayatmakta olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Öğrencilerin de bu hâkim öğretinin iktisadi sorunları çözmede yetersiz olduğu düşüncesine sahip oldukları görülmektedir.

7. soruda, 6. sorudaki hâkim kapitalist iktisat eğitimine alternatif olarak Marksist iktisat, Post – Keynesyen iktisat gibi iktisadi sistemlerin gerekliliği tartışılmıştır. Buna göre öğrencilerin %66,7'si alternatif sistemlerin gerekliliğini vurgulamıştır. Öğrenciler, farklı iktisadi düşünce okullarının ve iktisadi felsefelerinin eğitim sisteminde yer alması gerektiğini ve iktisat öğretiminin tek bir hâkim düşünceye dayandırılmaması gerektiği konusunda ortak bir fikre sahiptir.

8. soruda öğrencilere bölümlerinde verilen iktisat derslerinin yeterli olup olmadığı sorulmuştur. Verilen cevaplarda kararsızların oranı %42, yetersiz olduğunu düşünenlerin oranının %38 olduğu görülmektedir. Derslerin yeterli olmadığını düşünen öğrenci oranının yüksek çıkması, iktisat biliminin üniversitelerde öğrencilere aktarılması noktasında eğitim sisteminin ve eğitim müfredatının sorgulanması gereğini ortaya çıkarmaktadır.

9.soruda öğrencilerin derslerde edindikleri bilgiler ile ekonomik refah düzeylerini artırıp artıramadıkları ortaya konmaya çalışılmaktadır. Öğrencilerin %43,3'ü iktisat derslerinin refah seviyelerine olumlu bir katkısının olmadığı düşüncesindedir. Ancak bu konuda betimsel sorularda da bahsedildiği üzere, öğrencilerin büyük bir kısmının 0 – 1000 TL arasında gelirlerinin olması, refah seviyelerini artırmada iktisadi bilgilerin önemli olmadığına bir kanıttır.

10. soru öğrenciler, öğretim üyelerinin ders işleme performanslarının yeterli olduğu konusunda ortak bir düşünceye sahiptirler.

11. ve 12. soru öğretim üyelerinin öğrenciye derste ve ders dışındaki yaklaşımlarına ilişkindir. Öğrenciler her iki soru için yüksek oranda pozitif görüş bildirmiştir.

13. soru öğretim üyelerinin derslerde kullandığı görsel yöntemlerin etkisini ölçmeye yöneliktir. Öğrencilerin %18'i görsel yöntemlerin (slayt vb.) etkisiz olduğunu, ancak geri kalan öğrencilerin ise görsel yöntemlerden olumlu şekilde faydalandığı görülmektedir.

14. ve 15. sorularda, öğrencilerin yazılı ve sunum ödevi hazırlamasının eğitimlerine katkıları sorulmuştur. Öğrencilerin ortalama %50'lik kısmının sunum ve yazılı ödev hazırlanmasının eğitimlerine olumlu katkı yaptığını düşünmektedir. Ancak 16. soruda, öğrencilerin %41,3'ünün kütüphaneyi kullanma sıklıklarının çok az olduğu görülmektedir.

Sonuç

Üniversitelerdeki iktisat – ekonomi programları, öğrencilerine güçlü bir teorik altyapı ve bu yapıyı analiz imkânı veren ekonometri – istatistik gibi bir üstyapı oluşturmaya yöneliktir. Eğitim alan bireylere, günlük hayatta karşılaştığımız sorunları derinlemesine analiz edebilme ve çözümleri için analitik düşünebilme yeteneği aşılana çalışılmaktadır. Üniversite düzeyinde iktisat eğitimi ilk olarak on sekizinci yüzyıl ortaları İngiltere'sinde felsefe, teoloji ve hukuk dersleri içinde görülmektedir. Rönesans ile politik iktisat ismini alan iktisat bilimi on dokuzuncu yüzyıl sonlarında matematik ve istatistik ağırlıklı hale getirilmiştir. Osmanlıya iktisat bilimi Tanzimat'la birlikte girmiş Türkiye Cumhuriyetinde ilk İktisat Fakülte 1937 yılında eğitime başlamıştır.

Eğitim ve öğretim faaliyetleri ile toplumların varlığının sürdürülmesi ve gelişmişliğin – refahın ilerlemesi sağlanmak istenir. Bu temel amaç tüm bilim dalları için geçerlidir. Doğa bilimlerinde eğitim – öğretim faaliyeti gözleme dayalı olurken, iktisat gibi toplum bilimlerinde ise merkezde insan ve davranışları yer aldığı için, gözlem tarihsel süreçte geriye doğru yapılabilir. Ancak 21. yüzyıla gelindiğinde toplum bilimciler ve iktisatçılar arasında tartışmalar iktisadın bilimselliğine kadar uzanmış, arka arkaya gelen krizler, iktisat bilimi ve öngörülerinin sorgulanmasına neden olmuştur. Sonrasında, Neoklasik akımla başlayan yoğun matematik kullanımı, "İktisat sosyal bir bilim mi, yoksa fizik ve kimya gibi evrensel geçerlilikleri olan bir bilim midir?" sorusunu gündeme getirmiştir. 2000'li yıllarda, hâkim Neoklasik iktisada bir tepki olarak Post Otistik iktisat hareketi ortaya çıkarak bu sorunları şiddetli bir şekilde dile getirmiştir. Ancak, tek sorun yoğun matematik kullanımı ve doğa bilimlerine dönüşüm baskısı değildir. Derslerde geleneksel iktisat teorilerinin anlatılması ve bu teorilerin ülke koşullarına uyarlanmaması, ders kitaplarının ABD kaynaklı olarak tek kutuplu anlayışla yazılması da önemli sorunlar olarak sıralanabilir. Bu sorunlara yönelik birçok çözüm önerisi mevcuttur.

Bu çalışmada, Dumlupınar Üniversitesi İktisat bölümü öğrencilerine anket uygulanmış ve bahsedilen konulara ilişkin görüşleri alınmıştır. Buna göre ankete cevap veren son sınıf iktisat öğrenci ailelerinin %96,7'sinin gelir düzeyinin yoksulluk sınırı altında olduğu saptanmıştır. Ailelerinin gelir düzeylerinin düşük olması, eğitim seviyelerinin düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer yandan; aile geliri çalışmada belirtilen ölçek içinde azaldıkça, iktisat bölümüne birinci tercihinden giren öğrenci sayısı artmaktadır. Yani ailesinin gelir düzeyi düşük olan öğrenciler genellikle ilk tercihlerinde iktisat bölümünü tercih etmişlerdir.

İktisat bölümünü tercih eden öğrencilerin yaklaşık dörtte biri, bölümün içeriği hakkında bilgi sahibi olmaksızın tercih yapmıştır. İktisat bölümüne kayıt yaptırdıktan sonra, bölümdeki derslerin içeriğine ilişkin bilgi sahibi olmayanlar ise üçte birden fazladır. Diğer sorulardan da edinilen bilgiler, iktisat bölümündeki öğrencilerin derslere ilişkin ön hazırlık olmaksızın seçmeli ders tercihi yaptığını ve bu yüzden de verimliliğin azaldığını göstermektedir. Aynı zamanda ders seçimi yapan öğrencilerin yaklaşık dörtte üçü, dersi veren öğretim üyesine göre bunu yapmaktadır.

Diğer yandan, iktisat derslerinin güncel hayata ilişkin bilgiler vermekte olduğu, iktisat derslerinin diğer derslere de katkı yaptığı ve iktisat derslerinde öğrenilenlerin gelecekteki beklentilerini değiştirdiğini düşünen öğrenciler ağırlıktadır. Bu görüşteki öğrencilerin büyük çoğunluğu, gazete ve dergilerin ekonomi sayfalarını sıklıkla takip etmektedirler. Lakin öğrencilerin %41,3'ü kütüphaneyi çok nadir olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin %84,7'si sosyal bir bilim olan iktisat eğitimi içinde kantitatif yöntemlerin de olmasını isterken, %65'i iktisat eğitiminin matematik ağırlıklı olmasını istememektedir. Buna göre post otistik iktisada yönelik eğilimler ve alternatif iktisata yönelik tercihlerin oranı %66,7 olarak görülmektedir. Öğrencilerin iktisadi sosyal bilim olarak görmelerinden dolayı matematiği amaç olarak değil araç olarak ders programlarında yer alma tercihleri bu kadar yüksek bir oranın temel sebebi olarak düşünülebilir. Öğrencilerin %30'u kapitalist iktisat eğitimi, iktisadi sorunları çözmeye yetersiz bulurken, %66,7'si alternatif iktisadi sistemlerin anlatılmasını gerekli görmektedir. Bununla birlikte, iktisat bölümünde verilen derslerin yetersiz olduğunu savunanların %42 oranında olması, müfredatın ve eğitim sisteminin sorgulanması gerektiğine ilişkin güçlü bir sinyaldir.

Kaynakça

- Altunöz, U. (2014). Egemen Neo Klasik İktisata Eleştirisel Yaklaşım: Post Otistik İktisat ve 2008 Küresel Krizinin Post Otistik Analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(29), 14-22.
- Ardıç, K. (2001). Türkiye'de İktisat Öğretimi Nasıl Olmalı?. *İktisat Dergisi*, 415, 26-27.
- Bocutoğlu, E. (2012). *İktisadi Düşünceler Tarihi*. Trabzon: Murathan Yayınevi.
- Çakır, C. ve Akar, Ş.K. (1998). İktisat Eğitiminin Beşiği İ.Ü. İktisat Fakültesinin Kuruluşu. *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 49, 271-310.
- Çütcü, İ. (2014). İktisat Eğitiminin Temel Sorunları ve Çözüm Önerileri: Adıyaman Üniversitesi Üzerine Bir Uygulama. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, Mayıs, 110-122.
- Doğruel, F. (2005). İktisat Öğretiminde Matematik. (Ed. Uygur, E.). *İktisat Eğitimi* (ss.227-240). Ankara: Türkiye Ekonomi Kurumu Yayını, İmaj Yayınevi.
- Durusoy, S. (2008). İktisat Biliminin Yeri ve Yöntemi Neden Sorgulanıyor?. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-26.
- Groenwegen, P. (1987). Political Economy and Economics. (Eds. Durlauf, Steven N. and Blume, Lawrence E.), *The New Palgrave: A Dictionary of Economics* (904-907). UK: Vol: 3, Palgrave Macmillan.
- İzdeş, Ö. (2001). Nasıl Bir İktisat Eğitimi?. *İktisat Dergisi*, 415, 40-45.
- Ruben, E. (2005). İktisat Öğretimi Üzerine Bir Yazın Taraması. (ed. Uygur, Ercan). *İktisat Eğitimi* (125-138). Ankara: Türkiye Ekonomi Kurumu Yayını, İmaj Yayınevi.
- Sarfati, M. (2001). İktisat Bilimi Üzerine Tartışma. *İktisat Dergisi*, 415, 5-11.
- Şahin, H. (2012), Osmanlı Medreselerinde İktisat Eğitimi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(20), 93-102.
- Şimşek, S., Cicioğlu, Ş. (2006). İktisat Eğitimi Temel Sorunlar ve Öneriler. *TÜHİS*, Ağustos, 17-28.
- Uçar, M. (1999). İktisat Eğitimi ve Piyasa Ekonomisi. *Liberal Düşünce Dergisi*, 4(155), ss.34-52.
- Uygur, E., Erdoğan, O. (2005). Avrupa, ABD ve Türkiye'de İktisat Eğitimi. (Ed. Uygur, E.). *İktisat Eğitimi* (57-116). Ankara: Türkiye Ekonomi Kurumu Yayını, İmaj Yayınevi.